

O šotkovi

CHARAKTERISTIKA ČTENÁŘSKÁ LEKCE

Název pověsti: O šotkovi

Téma: postava šotka v pověstech z Chotěbořska

Zdroj:

Pověsti z Vysočiny. *Pověsti z Vysočiny* [online]. 2012 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: http://povesti.zvysociny.com/old/povest_o_sotkovi.php

Pověsti z Vysočiny. *Pověsti z Vysočiny* [online]. 2012 [cit. 2023-10-03]. Dostupné z: http://povesti.zvysociny.com/old/povest_sotek.php

NOVOTNÝ, Michal. *Šotek*. Regionální stanice Českého rozhlasu [online]. 30.8.2004 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://region.rozhlas.cz/sotek-7288727>

PECHA, Jiří, Neprakta: *Tajemný svět strašidel*. Havlíčkův Brod: Vysočina, 1992. Strašidla pro každý den. ISBN 978-80-906586-0-8.str. 124.

Lokace: Krucemburk

Věk žáků: 3.–5. třída

Cíl:

Žáci se seznámí s postavou šotka, na základě několika přečtených popisů jej dokáží charakterizovat.

Žáci si uvědomí, že pověsti mohou mít více verzí a postavy v nich nemají jednotnou charakteristiku.

Časová dotace: 45 minut

Využité metody: brainstorming, pětilístek

Pomůcky: pracovní list

PRŮBĚH ČTENÁŘSKÉ LEKCE

1. EVOKACE (aktivity před čtením) 5 min.

Seznámíme se s nadpřirozenou postavou, které se říká „šotek“.

Žáci si pokusí odpovědět na otázky:

Kdo je šotek?	Jak podle vás šotek vypadá?	Co dělá šotek?	Je hodný, nebo zlý?

(pracuje **každý sám** – zaznamenává si nápady do tabulky, poté společné sdílení na tabuli)

Odpovědi zůstanou otevřené pro další aktivitu. Dále si žáci přečtou tři různé charakteristiky šotka.

2. UVĚDOMĚNÍ (práce s textem) 30 min.

a) Charakteristika šotka

Žáci pracují na začátku s texty, které charakterizují, kdo šotek je a jak vypadá. Každý žák může

pracovat sám, nebo mohou pracovat ve skupinách po třech. Dostanou tři rozdílné texty na charakteristiku šotka, kde zároveň naleznou odpovědi na úvodní otázky. Za jednotlivými charakteristikami následují opět stejné otázky na popis šotka a na závěr pod sloupce dokončí společně věty.

Popis šotka

1. Český šotek obvykle míval podobu chlapce s pazourky na rukou i na nohou, chránil stádo, rozmnožoval majetek. Když tedy staří Čechové o někom řekli, že „má šotka“, znamenalo to, že se mu dobře daří. Šotek také prováděl, hlavně v noci, lidem i zvířatům různá nevinná šibalství, nesmělo se mu ale ublížit, pak se stal zlým a mstivým.

Zdroj: NOVOTNÝ, Michal. Šotek. Regionální stanice Českého rozhlasu [online]. 30.8.2004 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: <https://region.rozhlas.cz/sotek-7288727>

2. Zjevuje se obvykle v podobě malého, zmoklého černého kuřete, které se zimomřivě krčí a nešťastně pípá tenkým hláskem, avšak pozor, je schopen též změnit podobu v malého raráška, tj. čertíka bez kopyta.

Šotek je spíše nočním strašidlem, ale můžete se s ním setkat prakticky nepřetržitě, protože nemá pevný pracovní řád. Nejvíce funguje od západu slunce do svítání. Řeklo by se, že je hodný, když svému pánovi zajišťuje bohatství, ale když je rozzlobený, shazuje a rozbíjí nádobí, rámusí po domě, dusí hospodáře a umí ještě horší věci.

Zdroj: PECHA, Jiří, Neprakta: Tajemný svět strašidel. Havlíčkův Brod: Vysočina, 1992. Strašidla pro každý den. ISBN 978-80-906586-0-8.str. 124.

3. Jistý sedlák z Obytčova měl skřítku, malého šotka. Ten svému pánovi nosil zlato a vše, na co si jen vzpomněl. Sedlák z Ostrova si podle rady hajného sehnal vejce od černé slepice, to si strčil pod paži a nosil jej tři týdny. Nesměl se mýt, převlékat, ani pomyslet na boha, natož se pokřižovat. Celou dobu to vydržel a výsledek se dostavil, po třech týdnech zapívalo pod sedlákovou rukou malé kuře – šotek. Nehnulo se od sedláka na krok, mluvilo normální řečí a mělo strašlivé, lidské oči, holý krk a dlouhé nohy.

Zdroj: Pověsti z Vysočiny. Pověsti z Vysočiny [online]. 2012 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: http://povesti.zvysociny.com/old/povest_sotek.php

Shrnutí

- *Kdo je to šotek?* – je to strašidlo, duch, skřítek
- *Jak vypadá?* – jako chlapec s pazourky na končetinách, černé kuře – rarášek – čertík bez kopyta
- *Co dělá?* – pomáhal sedlákům zbohatnout, ale sedlák na něj musel být hodný
- *Je hodný nebo zlý?* – individuální hodnocení, zdůvodnění svého názoru

Otázky

- *Shodují se všechny tři texty v něčem?*

Neshodují, v každém textu je šotek jiný, v podobě kuřete se shoduje druhý a třetí text. První dva texty naznačují, že to noční tvor, stejně tak, že umí lidem škodit.

- *V čem se naopak liší?*

Liší se v podobě šotka i k čemu šotek slouží.

Návrat k úvodním otázkám:

- *Potvrdilo se vám, co jste si na začátku o šotkovi mysleli?*
- *Co ještě jste se o šotkovi dozvěděli?*

b) Práce s pověstí

Dále lekce pokračuje samotnou pověstí o šotkovi z Krucemburku. Žáci **mohou pracovat samostatně nebo zůstanou ve skupině**. Žáci si nejprve **přečtou pověst o šotkovi**, mohou si barevně

podtrhávat pasáže, které se popisu šotka týkají, poté **odpoví na otázky pod textem**. Následně všichni společně zkontrolují správné odpovědi.

Otázky k textu

- *Kdo byl v pověsti šotek?* – malý mužíček
- *Jak se k Matějovi a jeho ženě dostal?* Vylíhl se z vejce od černé slepice
- *Byl v této pověsti šotek hodný, nebo naopak zlý?* Byl hodný – pomáhal jim v hospodářství
- *Které přísloví se hodí na pověst a vysvětlete, proč si to myslíte?*
A) Kdo chce víc, nemá nic. B) Kdo šetří, má za tři. C) Bez práce nejsou koláče.
- *Které pohádky mají podobný děj?* O dvanácti měsíčkách, O rybáři a zlaté rybce, O kohoutkovi a slepičce

3. REFLEXE (aktivity po čtení) 10 min.

K reflexi celé lekce slouží **metoda pětilístku**, kdy žáci vyberou nejpodstatnější a nejtypičtější slova, která stručně a výstižně zhodnotí celou pověst. Každý žák nebo skupina si vyplní svůj pětilístek.

Pětilístek

téma: šotek

1. řádek — téma: šotek
2. řádek — otázka: Jaký je šotek?
3. řádek — tři slovesa: otázka: 3. Co dělal šotek?
4. řádek — věta o 4 slovech
5. řádek — jednoslovná asociace nebo synonymum k tématu

Text: O šotkovi

V Krucemburku, kousek od mlýna, stála malá chaloupka. V ní žil chudý Matěj se svou ženou a kopou dětí. Bída s nouzí se chaloupce nevyhýbaly a oba rodiče marně přemýšleli, jak zabezpečit své potomky. Matěj se jednoho dne vydal do mlýna, schází se tam spousta lidí i krajánci zdaleka, snad někdo poradí.

A přišel s nápadem pořídit si šotka! Prý udělá práce za dva a bude se jim dařit jako nikdy. Matějova žena nadšeně souhlasila. A jak jim poradil krajánek, za poslední peníze sehnali slepici, černou jak noc. A čekali, až snese vejce. Když ta chvíle přišla, dal si Matěj podle rady vejce do podpaží a nosil jej tam, dokud se z něj nevylíhl malý mužíček.

„Jsem šotek, Matěji. A jsem tady proto, abych ti pomohl.“ Matěj i se svou ženou nemohli věřit vlastním očím, ale šotek se hned začal činit. Po pár týdnech už měli slepic několik, bylo vajec, že je i prodávali. Časem ušetřili na prase i kravku. Pole dávala obilí i brambor snad dvakrát tolik než dříve.

Rodina si nemohla stěžovat. Sousedé ale záviděli, o šotkovi se dozvěděli a chtěli ho půjčit, nebo koupit, na to však byl Matěj moc opatrný. Pak ale přišla žena s nápadem, aby pořídili šotka ještě jednoho, nebo radši dva, či tři a ty, že se ziskem prodají. Původnímu šotkovi se ten nápad vůbec nelíbil, ale to už Matěj chodil a pod každým podpažím měl vejce od té nejčernější slepice,

Ale místo šotka se vylíhlo jen obyčejné kuře! A z druhého vejce taky. Ještě několikrát to Matěj zkusil, ale stále nic. Chtěl tedy poprosit o radu šotka, ale ten nebyl k nalezení. Obrátili celý domek naruby, ale po mužičkovi se země slehla.

Matějovi se přestalo dařit. Nespadli ale to takové bídy jako dříve, šotek je přece jen naučil hospodařit.

Zdroj: *Pověsti z Vysočiny*. Pověsti z Vysočiny [online]. 2012 [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: http://povesti.zvysočiny.com/old/povest_o_sotkovi.php